

К 6176

ВСЕ СВИТ

1934

На обкладинці: фото А. Борисова—постовий міліціонер біля службового телефона на вулиці

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА

НА 1929 РІК НА ДВОХТИЖНЕВУ
ІЛЮСТРОВАНУ

„ЛІТЕРАТУРНУ ГАЗЕТУ“—

ОРГАН ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПЛІКИ ПРО-
ЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ (ВУСПС)

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“—висвітлює питання з історії і практики культурної революції, питання ідеологічної боротьби в мистецтві літературі—висвітлюючи всі явища нашої літературної дійсності з марксистського погляду.

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ дає марксистську критичну оцінку поточним фактам і явищам мистецтва (література, театр, кіно, мистецтво).

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“—зайомить читача з теоретичними й художніми новинами пролетарської літератури і містить широку інформацію про літературно-мистецьке життя України, Союзу й закордону.

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“—висвітлює всі позитивні й негативні сторони побуту нашого культурно-громадського життя.

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“—містить поезії, оповідання, критичні теоретичні статті, огляди літературного й культурного мистецького життя, репродукції картин, фотографій, шаржі, карикатури, пародії тощо.

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“—необхідний порадник кожного активіста, учителя, бібліотекаря, учнівської молоді.

Кожна школа й бібліотека, кожний робітничий клуб і сельбуд, кожна юнісекція маєть передплачувати й поширювати „ЛІТЕРАТУРНУ ГАЗЕТУ“.

„ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“—найлешевше масове видання на Україні (4 друк. аркуші намісць за 20 коп.). 1929 року „ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА“ виходить на 8 стор. газетного формату.

ВІДКРИТО ПЕРЕДПЛАТУ

на великий двохтижневий ілюстрований
популярний робітниче-селянський журнал

ШЛЯХ до ЗДОРОВ'Я

ОРГАН НАРКОМЗДОРОВ'Я УСРР 5 Й РІК ВИДАННЯ
3 додатком двохтижневика Органа Всеукраїнськ. протиалкогоального та

„ЗА ТВЕРЕЗІСТЬ“

Передплата на обидва журнали: На рік—3 крб. 60 коп., на 6 міс.—2 крб., на 3 міс.—1 крб. Okреме число 20 коп.

У кожній родині, у кожній клубі, у кожній завкомі, у кожній протиалкогоальному осередку, у кожній книгохвібні, у кожній медичній установі повинен бути журнал „Шлях до Здоров'я“.

Додатки до журналу: Бібліотека Саносвіти 15 книжок за доплату 1 крб. 50 коп., в окремому продажу 50 коп.

УВАГА: Усі передплатні одержують талони, що дають їм право придбати у скlepі В-ва „Наукова Думка“ літературу та пласти, що видає „Наукова Думка“ на суму 30 крб, зі знижкою 25 %.

Передплата на журнал „ЗА ТВЕРЕЗІСТЬ“ окремо не приймається, але в склепі В-ва „Наукова Думка“ по всіх пошт. телегр. установах та листоносами, по всіх будинках Саносвіти, по всіх кіосках Контрагентства Друку

192

Р

К

ВІДАННЯ У

Пролетарі всіх країн, сднайтесь!

№ 6

—го лютого
1929 року

ВСЕСВІТ

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта № 11

10 РОКІВ МІЛІЦІЇ та РОЗШУКУ

фото „Рамай”

Тов. Петровський вітає міліціонерів від імені уряду. Поруч стоїть тов. Балицький

Ще в суботу, 2 лютого по всіх 14 клубах Харкова пройшлися урочисті засідання, присвячені десятиріччю міліції. Робітники та службовці виявили своє відношення до міліції, влаштувавши велику свята, вистави вечірки.

3-го лютого на площі Тевелева відбувся парад Робітничо-селянської міліції УРСР.

На параді присутні були голова ВУЦВК т. Петровський, НКВС і голова колегії ДПУ т. Балицький, члени

уряду т.т. Гуляй, Ефимов, начштабу УВО т. Пугачев, представники різних організацій, робітничі делегації, Парадом командував т. Якимович.

Тов. Балицький передав від імені колегії НКВС — червоний прапор харківської міліції.

В понеділок на аеродромі відбулася урочиста передача авіоплану „Червоний міліціонер”, збудованого на кошти трудящих.

СВЯТО ДЛЯ ВСІХ

Оповідання А. Рейзена

Пролетарського письменника Абрама Рейзена—одного з класиків єврейської літератури—силової таланта треба поставити поруч Шолома-Алейхема, Мендель-Мойлер-Сформа, Переца та інш

Рейзен—поет і новеліст. Його вірш лаконічний, лапідарний і насичений революційним змістом. Його оповідання перевіяно струмінем ізлібокого ліризму завжди майстерно оброблено і вміщено в одній двох сторінках. Рейзена справедливо звати єврейським Чеховим.

З новел Рейзена особливо виріжуються „Революціонер“, „Пекарський учень“, „Драма про п'ять картоплин“, і друкована нижче—„Свято для всіх“.

Багато віoshів Рейзена перекладено на музику. Рейзен не лише письменник, а й темпера-раментний журналіст. Нині він в постійним співробітником бойової єврейської комуні-стичної газети „Фрайдайт“.

Це була величезна друкарня в одному старо-польському місті в Галичині. Працювали в цій друкарні євреї й поляки, в більшості чоловіки і мала частина—жінки, молоді дівчата. Якщо робітники-чоловіки ділились на іude в і християн, то робітниці були виключно християнки: через це в друкарні що-неділі не було жінок, а чоловіки, переважно з молоди, вважали за погрібне поговорити, що без дівчат скучно...

Цю нудьгу найбільше відчував робітник Хайкель, парубок років 25, що був сином благочестивих, хасідських батьків. Він не за всіма дівчата нудився, а за гарною, білявою Гонорче. В цю неділю вона йому справді подобалась. Нетерпляче він чекав на понеділок, коли Гонорче з вим разом приде рівно о восьмій годині на працю і він знов матиме змогу ловити її зір, усмішку, іноді й слова...

Хайкелю не доводиться часто зустрічатися з нею і в робочі дні він працює в іншому відділі, а вона десь у льоху, де стоять машини. Коли ж серце нудиться за нею, то можна знайти засобів задовільнити його і зустрінутися кілька разів у день на роботі...

Гонорче теж не проти зустрічів з Хайкелем. Правда, він таки єврей, до того що одягнений бідно; хасідський одяг він скинув, але все таки ознаки єврейські на ньому лишилися. Проте, коли вони зустрічаються і Хайкель дивиться на неї пильно, з ніжною усмішкою, вона не може втриматися, щоб не відповісти такою самою усмішкою, але ніжнішою і несміливішою, що розливається на гарному, молодому обличчі...

Після того Гонорче йде назад уніз, у льох до машин і глузує навіть з вного перед своїми товаришками та розказує про нового анекдоти. Товариші з нею сміються. Нічого недоброзич-

ливого вона і не думає, а просто звикла сміятися з будь він для неї гарний хлопець, будь він для неї кри друг...

Хайкель теж говорить про неї з своїми товаришами ями, що з ними він поруч стоїть на роботі, але криється він зі своїм почуттям. Більше він сміється із її хрестика вона носить на своїй білій шії...—Так вона нічого, але, мовляв, хрестик мене лякає...

Тай це нічого, якось вони було б. Біда, що ніколи, не трапляється такого випадку, щоб із нею поговорити. Вботу, наприклад, в нього вільний день і можна було б з нею шпацирувати за місто, та його субота для неї не вона робить у суботу—до вечора. У неділю вона вільна друкарня в неділю працює й що неділі він зайнятий.

І не лише що суботи—вони не можуть зуйтися і з свята. Хайкелева паска раніше за гонорчину, гонорчині з свята пізніше за хайкелеві, і тоді як Гонорче йде причеп одягнена, до косцьолу, а потім шпацирує зі своїми товаришами, й товаришами,

Фото „Ратай“ | кель стоїть скриньок із яніми літерами. Коли Хайкель пурно одягає шпацирує з товаришами серед дівчат, тоді Гонорче в льоху подає для машин...

* *

Раз якось тиждень по Хайкель зустріє Гонорче у льоху, звернувся до нього:

— Скільки, Гонорче, береться тиждень?

— Я?— відповіла Гонорче, для чого ви зустрієте?

— Так хочу знати...

— Дуже відповіла сумісито і скільки.

— Ах, мало! — розс

А. Рейзен та американська делегація в редакції газети „Дер Штерн“

шись, скрикнув Хайкель;—за таку важку роботу!—Гонорче здивовано дивилася на нього й промовила:

— Дуже це вас обходить, що християнка бере в єврейського ізаяїна мало?

— Що значить?—скрикнув Хайкель із запалом,—що мені до цього: єврей чи християнин?

Гонорче дивилася своїми добрими, синіми очима й всміхачись відповіла:

— Це велика ріжниця...—і з цими словами вона глянула на трестик, який серйозно дивився на Хайкеля.

Позирнувшись на хрестик, Хайкель одесунувся на пару кроків назад. Гонорче намірилась повернутися до роботи, в льох, але Хайкель наче набравшися надхнення від якоїсь ідеї, взяла її за руку й запально промовив;

— Гонорче!.. Що мені єврей, чи християнин!.. Коли нас пригноблюють, ми мусимо бути як брат і сестра і разом боротися за ліпше життя...

З цими словами він вийняв із кешені друкований папірець і дав їй читати:

— Нате вам, Гонорче, прочитайте, це заклик, щоб святкувати Перше Травня... Донині ми ніколи його не святкували...

Гонорче обережно взяла цей шматок паперу і, зазираючи в нього, прошептала:

— Це ж од соціалістів... Я боюся... не можна. Це гріх...

— Читайте, почуете слова, правдиві слова...

Гонорче всміхнулася, взяла папірець і зникла внизу, у льоху серед машин. По роботі вона показувала цей папірець товаришкам—християнкам.

— Бачите, що Хайкель мені дав прочитати!—сміялась вона.

ОСЕРЕДОК АВТОДОРУ НА ДЕЗІ

фото „Ратай“

Практичне навчання

— Покажи, покажи!—сказала одна робітниця, старша за всіх, протягнувши руку.

Гонорче їй подала прокламацію.

Старша читала теж голосно.

Сильні, агітаційні слова дзвінкої польської мови глибоко вразили всіх робітниць, переважно Гонорче.

Кілька хвилин вона стояла, як прибина до стіни, потім здракивалася і обізвалася:

— Вони праві... святкують Перше Травня вкупі з робітницями... Одна з робітниць, благочестива християнка, перехрестилася і сердито обізвалася:

— Це гріх... не можна... у нас є наші свята, тоді як ідемо з косцьола Богу молитись... це свято дияволів...

Слови її всіх вразили... але Гонорче згадала Хайкелеве заняття про її заробітки і свою важку працю і відповіла:

— Не від диявола це, а свято робітників... робітники найчесніші люди...

— Правильно!—гаряче згодились деякі робітниці—святкуватимемо Перше Травня.

Виходачі з друкарні, вони зустрілись з робітниками, які щось під час обговорювали. Хайкель, що теж стояв у гуртку, відбіг, підійшов до Гонорче і дружньо, заглядаючи в її сині очі сказав:

— Гонорче, завтра середніневий день, а до роботи не ставайте, Перше Травня, свято праці. Ми всі не прийдемо... Ми зустрінемося біля великої демонстрації, в колі...

— Гаразд!—відповіла Гонорче.—Я прийду на демонстрацію...

Гонорче побігла до товаришок і їм це переказала.

КУЛЬТРОБОТА НА ДЕРЖ. ЕЛЕКТР. ЗАВОДІ (ДЕЗ)

фото „Рабіс“

Осередок Автодору. Члени осередку навчаються управляти мотоциклом

* * *

Демонстрація почалася з єврейської вулиці. Єврейські робітники йшли щільними лавами. Обличчя їх були серйозні, але веселі. Червоні прапори з соціалістичними гаслами пломеніли в височині й надавали процесії глибокого змісту й великої вроцистості.

Хайкель йшов у перших лавах, його чорні очі іскрились і дивились далеко вперед себе... Співали марсейлезу. Його голос дзвінів голосніше за всіх.

Колона вже підхопила до польських товаришів, що стояли на великому, вільному майдані між дерев і чекали на єврейську демонстрацію. Обидві колони зімкнулися в одну і заспівали спільні пісні.

Процесія пішла до майдану, де визначні промовці і робітничі ватажки мали виголошувати палкі промови.

Хайкель відбіг, наче кралькома, з сного ряду і віз у ряди польські... Нарешті ви знайшов того, кого шукав...

Гонорче, причепурена, маршуvalа в ряду, тимоючи за руки з одного боку християнську, а з другого—єврейську робітницю...

Побачивши Хайкеля, вона праву руку, якою допіру тримала християнську робітницю, подала йому.

Хайкель міцно стиснув її руку і Гонорче розсміялась:

— О, надто сильно!..

— Беріть мене за це в свій ряд!—просився жартома Хайкель.

— Ходіть!—і Гонорче дружньо взяла його за руку.

Хайкель оглянув її, побачив, що хрестика на ший нема і вона йому дорожча стала...

Так ідучи він їй шепотів:

ОСЕРЕДОК АВТОДОРУ НА ДЕЗІ

фото „Рабіс“

Теоретичні заняття

— Приходьте, Гонорче, по обіді до парку... там буде народна гулянка... розважатимемось...

— Так, добре, я прийду, — одраза Гонорче.

**

Парк був повний робітників, оркестри грали народні пісні та марши... біля маленьких столиків сиділи робітники, — хто з дружинами й дітьми, хто з своїми коханими, пили каву, пиво і інші пиття.

Біля одного столика збоку сидів Хайкель із Гонорчею. Випивши великого келиха пива, Хайкель повеселішав, поклав свою руку на гонорчине плече і обізвався:

— Ну, Гонорче, як вам подобається [наше свято]?

— Да, справжнє свято... — відповіла Гонорче.

— Бачите, — казав Хайкель, — ви вагалися його святкувати... Едине свято не розбирає ріжниць у релігіях... ви розумієте, як прекрасне таке

Аеро-сані конструкції Наукового Автомоторного інституту. Збудовано їх виключно з радянських матеріалів. Четверо таких саней цими днями зроблять агітаційний перебіг по території Союзу. Всього буде пройдено 3.500 кілометрів. Мета перебігу — іспит та агітація ідей Автодору й ТДО-Авіохему

A. Рейзен

ПРОШАЧКА З ДИТИНОЮ

Вона сама, прошачка, була спроможна зробити зі своїм обличчям все, що вона бажала: скривити його, надати йому вираз скорботи, вилупити роспачливо очі, а коли це потрібно — то їй сліззи проливати... Але ось ця маленька дитина, що її вона держить на руках, зовсім нездатна до роботи, такий вилупок, їй-бо лежить собі на руках і сміється...

Правда, дитина не винна. Тепер якраз хороший літній день, золотим дощем спадають на обличчя дитини сонячні проміння, їй дуже подобається це тепло й світло... Вона прямо танцює вітхі в руках прошачки...

— Чого вона таке веселе, це байстрия! — лютув прошачка й щипав її...

Але дитина хоч би покривилася! Ось проїхав трамвай, дзвонить, дзвонить, а дитина аж ірже в радощів...

— Вона зовсім не має вигляду бідної дитини, — докоряє собі прошачка...

А сама розуміє, що дитині нічого не бракує... Її мати, в ній всіна позичає дитину на кілька годин, добре її грати пестиль.

— Бодай вона вихоріла ті гроши, що я їй даю за діну! — лається вона з пересердя, коли дитина сміється з того, її подобається на вулиці...

Колись, — згадує прошачка — вона мала власну дитину, це було дійсно золото; завжди вона плакало й кривилося, проходив мимо, проймався жалем; добре дла вона робила з дитиною... та взяло вона бідолашне й померло...

Коли вона це згадує, то заливається справжніми слізами дитина здивовано озирає її, не тямлючи, що це визначає: ці сліззи не довго притягають увагу дитини. Ось про великий віз, що його тягнуть два коні. Дитина застрибла в радощів в руках прошачки й все поривається до двох великих чорних коней...

Переклад з евр. М. Ізгур

АВТОДОР

(Агітплакат)

1.

Кидаю
бить
по ребрах
„Гідого”!
Хомут і дороги
в музей!
Від сьогодні
Квиток „Автодора”
У майбутнє
мене
везе!

Зрозуміте:
бути черепахами
коли час
у мить
сто
миль!

Дику нам лише
Словенним
Жахами —
аero,
автомобіль;
розумійте:
булувати
соціалізм і —
реп. жити
по ребрах
„Гідого”...
Це ж одно,
що бути
марксистом
і молитись,
як фанатик
богу!...
Запевняю: —
з сирен хор —
милозвучніший

від
іржання
кобили!
Я — за
„Автодор”!
Я
за
Автомобілі!!!

Незайманими
степами
України
крізь
пташиний
„церковний хор”,
Вже
пливє солодкуватий
пах
бензину

і перву в
в сотні сил
ав-
то!

Крапка —
дьогтеві,
ярмові
й „кругорогім”!
Не співати більш
„Ой коню сивогривий!”
В нас
нові
асфальтові дороги
Йти ни-
ми!!!

Василь Стрепет

VII-28 р.

МАКІЇВКА

М. Димний

ІДО стелиться й пливе по блакитному обрії тремтливим, звісним серпанком дим над Макіївським заводом, мов з панцерника над гладким, спокійним зеркалом безмежного моря.

Таке враження робить Макіївський завод, коли наближаєш до нього в напрямкові із Сталіна—другого могутнього Донбасу.

А згодом, коли під'їдемо до нього, вже не одвим панцером, а з цілою ескадрилою. Враз над улоговинами вистают велетні—корпуси заводських цехів, переплелі у мальовничі форми. Вже не серпанок, а чорні клуби перемішані з білими кучерями пари з велетенських, хижих форм труб, в'ються вгору і розстилаються сірими хмарами.

Заміні звідси, за дві хвилини від заводу, дивишся один з цехів з трубами, коли приглянутися, вириває в пам'ять гіантських у відкритому

Підходимо до доменних печей. П'ять велетенів, кожна з 10-ти будинків завода, сполучені між одностайними котельними трубами.

Вони, над гирлом, сплюваються вагонами з вуглем. Планетарії вагонетками шляхами земельного цеху. Хвилини вагонетки сплювають свій насичитну пашу і так само плавно повертаються назад, що, увесь день, начочити вагонетки й виповнити широку лінію.

Печі ненасична. Її високу й антрацитову висоту до зводу висуває руда.

Руда й кокс варять не менше, як п'ять годин.

На 5-й годині уже робітники—топільники—візають готову руду, куди піде спарено обсипаній. Метушаться форми робітники з черевиках підошвах стрімліннях, з дротки, переважно все на свому.

Держись! Тримай груди з мурчанням, підземний гром глухо гуде на багато верстов навколо. Довго багатопудовою залізною палицею з усіх сил дим, гатять доти, поки звідти не покажеться зеленого диму.

Дим—передвісник чавуну. Кутко вирвавши палицю, оголює вогненну масу. Вона тече тоненькою. Через хвилини, поборовши перешкоди, вогністий потік

тік чавуну дзюрочить уже рівчиком до обсипаних піском формочок. Чавун мигтиє і стріляє далеко навколо тисячами іскорівок, заливаючи сліпучим блиском у весь завод,

Над пісчаними формами на багато метрів угору й вширшу тримтити вогненна пара. Тримтити доти, поки домна, знеможена, перестає піднімати вогню, мовкне.

Тоді застигає—тм'яне чавун, вкривши чорною смagoю.

Рідина береться пружким чавуном.

Так робиться чавун.

Значно довше робиться сталь.

Мартен має не такий ніжний шаунок, як його сестра—домна. Мартен живиться всіляким мотлохом. Обрізками металу, ломом чавуну, міди, заліза. Все це непотрібне, ні до чого не придатне. Але він варить ще не менше як 8 годин.

В заводі 4 мартеївські печі. Вони виробляють по 30 тонн стали, а дві печі по 60 тонн.

Белетенська машина „Сарже“ грюкотить своїми заїзними частинами, підвізить до печей мотлох-поживу для мартена. Завалююча машина вводить у пащу печі коробку з хламом, перекидавши її і хутенько їде геть. Підручні робітники завалюють піч антрацитом за вказівками майстра. Топільники невпинно стежать за піччю крізь маленьке „вічко“. Озброївшись синім склом, вони легко розбираються у вогнелишній печі, враз бачать, чого їй треба.

Топільники повідомляють майстра, як поводиться піч. З окремих бризок вогню, з забарвленням полум'я майстер пізнає, чи готова вже сталь.

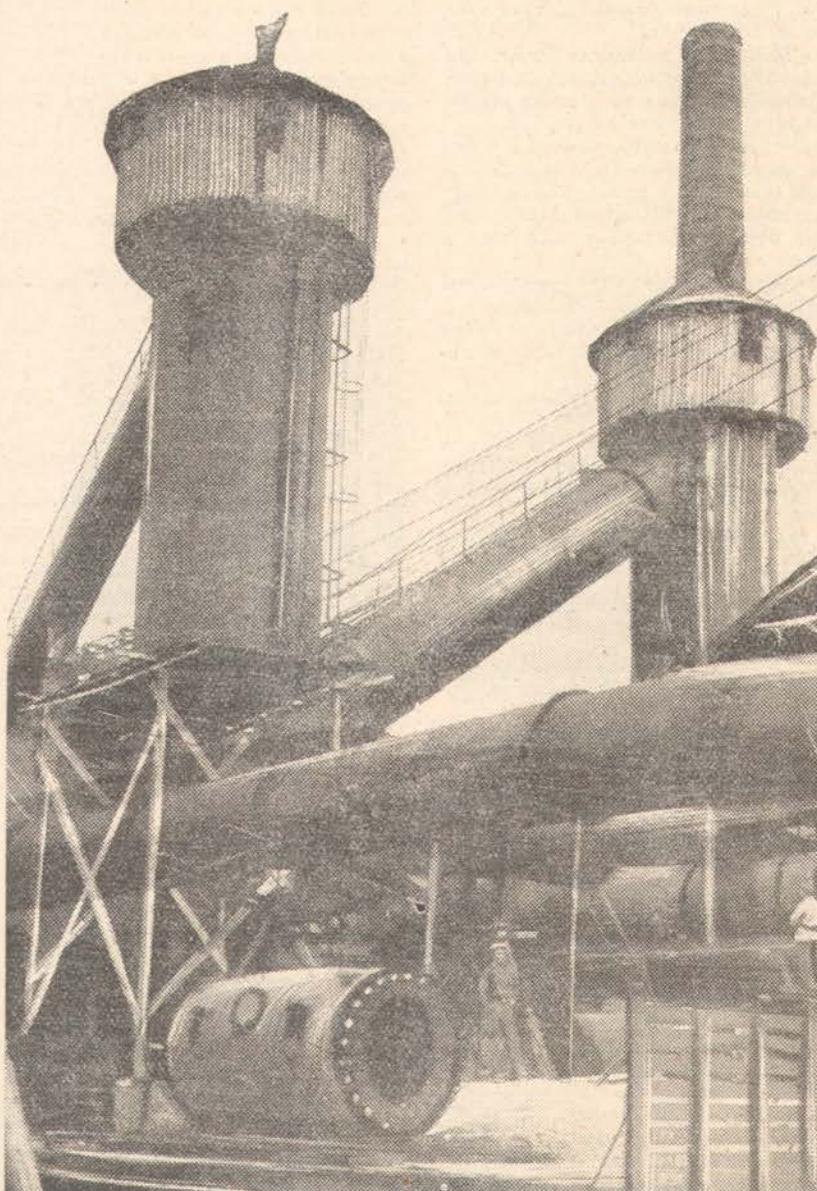
Тоді він за старою звичкою, як за молодих своїх років, закладає два пальці в рот і свистить. Внизу, на першому поверсі мартена, канавники підручні хутенько надягають на себе спецодяг і, озброївшись батогами, зустрічають ростоплену сталь, що вогненним потоком тече в горішнього поверху. Могутній 50-ти тонній звід під'їздить до високих форм—форсунок і зливав свій вантаж—вогненну сталь.

Грубі, багатопудові, масивні надібки стали перевантажують у вагони. Веселі кукушки-патротяги відвозять їх у вальцівний цех.

У вальцівному цеху—нову печі, але слабенькі, росікають сталь. Пройшовши на сотнях станків тисячі операцій, сталь набирає форми тих предметів, що їх випускає завод: частин машин, струменту, деталів.

Решта цехів збирають ті частини, компонують їх, обточують, мають.

Ось і готова продукція.

Скruberi для очистки газу на мартеївській печі у Макіївці

10 РОКІВ НА ПОСТУ

НА РОЗІ двох вулиць, поблизу бару — звичайний бешкет. Якийсь селянин спід поли продавав самогон (є ще спомивач його). Йому діяльно допомагала жінка. Але мабуть, переконуючи покупців у чудовій якості первака, продавці й самі накоштувались так, що ледве язиками ворушили. Цим скористувався якийсь аматор самогону на дурницю й зник у юрбі, не заплативши за чотири пляшки.

Забувши всяку обережність, дядько зняв такий галас, так обурювався з цього злодійського вчинку, що до справи втрутівся міліціонер. Але цей був зовсім нетямучий і цілком байдужий до горя продавців — селянина його молоди і, які, гикаючи з перепоною, благали дістати злодія за всякі ціну.

Міліціонер не шукав злодія. Він заарештував подружжя, як самогонників, і, гукнувши на візника, запрошуваючи їм рушати до району.

— За мое жито, мене ж і побито! — гірко проказав неслухняним язицом дядько й до району їхати рішуче відмовився. Міліціонер взяв його «під ручку». Дядько розсердився й почав лаятись.

Сюрочок. Ще один міліціонер. Умовляння. Боротьба. Борсання. Але дядько до району не хоче. Дружина теж не хоче й тягне за руків міліціонера. Скільки не садовлять самогонника на візнику, він виривається.

А базарна публіка любить такі сценки. В юрбі сміються, дають поради міліціонерам.

— Ти б його „під мікитки“... Ех... неспособні. Не знають вони цієї справи... Колись на цьому посту городовик Титов стояв. Повірте, як дастъ у вухо — враз тобі порядок, — каже якась худорлява постать.

— Зачем вухо... нинадо вухо. Америка поліцієй резинова палка есть. Дал рука — нет рука.. Ва... — з захопленням розказує асірець, чистильник чобіт.

З великими труднощами за допомогою третього міліціонера війовничі подружжя відправляють зрештою до району. Міліціонери вже дихають...

У нас міліція справді не обізана з „чудолійним“ впливом гумової пали... і, далеко міліціонерові до фізкультурних вправ“ городового Титова.

Міліціонер не має права вдарити, коли його ображають, не має права вживати зброї інакше, як у виключних випадках. Адже, коли п'яниця лізе в кулаками, навіть ласяласа, то це не „виключний випадок“, а випадок, так би мовити звичайний що його відносять до розряду профшкідливості.

— А хіба не читаєш іноді в газетах про вибивання арештованих? — запитав нас якийсь недовірливий читач.

Чтавмо, правда, рідко, але читаемо. Щось здається один, чи два рази за 11 років читали. Це окремі хиби апарату, що троаплються, як виняток, як повторне перекручування загальної лінії.

Уже деякий час у нашій міліції запроваджується „джіу-джітцу“, що має на еті дачі міліціонерів можливість легко й швидко робити безпечним будь якого злодія. Але „джіу-джітцу“ вживається дуже обережно. Начальник Головміліції т. Якимович дав суворий наказ вживати лише ті способи, які не можуть заподіяти шкоди людині. ||

У день ювілею міліції перш за все хочеться згадати про ту людину, яка несе на собі весь тягар важкої праці міліціонера.

Чи знаємо ми його? Стойть міліціонер на посту — значить все гаразд, нам спокійно, а до іншого і літа нема.

Історія міліції на Україні, шлях кожного старого міліціонера — це відбигок запеклої класової боротьби. Але тут далеко труdnіше було налагоджувати революційний порядок, аніж у РСФРР. Тільки почали будувати міліційський апарат, як

роспочались гетьманщина, окупанти, денікінщина, бандитизм.

Ворог чудово розумів значення міліції й всіма засобами намагався роскладати окремих робітників. Він надсилає до міліції „своїх“ і вони провадили свою ганебну роботу. Всі пам'ятають, наприклад, як напередодні приходу денікінців у Харкові колишній офіцер Муладзе, що в фальшивими документами проліз до міськміліції, зробив даремну спробу захопити склеп олягу та касу міськміліції. А хіба це поодинокий випадок?

Коли червоні евакували Одесу, міліція залишила місто останньою. Багато з робітників міліції уходило в підпілля і провалило там небезпеку роботу. Чимало їх було викрито й по-звірячому забито.

Коли банди Гютюнка, Каменюки, Махна й інших захопили місто, вони в першу чергу нападали на управу міліції. Скільки сторінок відважного героїзму вписали рідні міліціонери в історію революційної боротьби!

Беремо перше-ліпше повідомлення з архіву Наркомсправ:

„Отряд Нежинской новой милиции, количество 112 штыков при 15 саблях 28 апреля 1921 года в селе Дорогинки принял с бандой Махно в 500 саблях. В бою отряд милиции упал 84 убитых, 18 раненых. Вся пулеметная команда гибла целиком.“

На Донеччині, 1920-21 роках лютували банди Махна, Каменюки, Бузова, Маслакова, Пархоменка, Шаповалова, „Золотого Знаменя“, Маруси, Фоміна, Щуся, хи, „Чорної Хари“ і і т. д., міліція провадила ключової впертості боротьбу з ними.

Досить сказати, що за тягом одного тільки 21 року міліційські загони забили близько 1000 бандитів.

«Нач. Карного Розшуку тов. Барановський

Вправи кінної міліції. Бар'єр

Нач. Гол. Укр. Міліції й Розшуков. Якимович

Нелюдськими тортурами відповідні бандити, коли до їхніх лабетів поїхали бранці-міліціонери, ім одрузували руки, ноги, вирізуvalи на та животах вірки, насипали в зані черева пшениці і залишали уні записку — „ось вам розвернітися“.

Міліція була розсунута та роздягнені по великих містах утриманням тільки щось 13 карбованців. начальник повітової міліції прощоб його звільнили з посади. Він „благаю цього, як великої міліції“. Не маю більше сил“... справді було над силу. До обов'язків міліції увіходило: обслуговувати установи, боротися зі злочинами, переводити ділання, сприяти заселенню та росквартириванню військових частин, надсилати громадян на роботу, сприяти продвінню, боротися зі спекуляцією, контрабандою, антисанітарією, вигоняті під головне — вдень, вночі, завжди з поготові для боротьби з бандитами. Ті роки позаду. У добу мирного життя змінилась, підігнулась

міліція. У боротьбі зі злочинністю запроваджено новітні наукові методи. Але праця міліціонера, як і завжди, важка, непезпечна, виснажлива.

Торік ЦКК ВКП(б) відрядила спеціальну комісію на чолі з тов. Стараниковим вивчити постановку міліційського апарату й побуту міліціонера.

Матеріали цієї комісії надзвичайно цікаві. Вони одкривають очі громадськості на важке життя міліціонера-працівника, про якого часто-густо забувають у нас.

Адже міліціонер, здебільшого демобілізований червоноармієць, людина з початковими знаннями, що з великими труднощами поширює свій світогляд у рідкі хвилини довзівля, в одною з перших ланок, яка пов'язує найширіші маси з владою.

Ох, як важко пояснювати і про Чемберлену, і про войовничі нації Польщі, і про хлібозаготівлі, і про опозицію — адже з такими питаннями звертаються до міліціонера, — розповідає тов. Стараников. Треба добре загартовувати, щоб не зіпсувати собі остаточно постовий службі.

Міліціонер на посту мусить бути довіреним всіх „сердечних“ панін, дставати й ляпаса, бруднитися в блювотині. Невночі переслідувати „блатняка“ по „малинах“. П'яна повія, коли її ведуть до району, так гайдко, будно лається хріпким голосом. Вона плюється. А чи не сифілітика вона. Адже й у нього жінка — діти... Як чудно: тільки-но сперечатися з блатняками, повіями, п'янинами і — раптом почати панькаться в підкінчутим немовлятком, що так жаліють підуть...

С люде, що недовіриво ставляться до роботи діригента. Що він там розмахує, мовляв, паличкою! І без нього гримуть.. Чимало людей так само ставляться до міліціонера, який керує вуличним рухом. Хіба без нього шоferи й вагоноводи не нають, як проїхати?

А ось поговоріть з харківськими вагоноводами й шоферами, і вони вам скажуть, які велике значення має для загальної безпеки виняткове напружене і важке „діригентство“ міліціонера. Ви дізнаєтесь, що також, що шоferи й вагоноводи зробили складчину на постовому подарунок міліціонерам на розі ву-

Інтернат міліціонерів 2-го району

лиць Свердлова й Енгельса в подяку за особливо чітку роботу. В апараті міліції є ще багато хиб. Взяти хоч питання з „нерухомими посідами“, коли міліціонер бачить за півквартала од себе бешкет, але не має права залишити поста, а іншого міліціонера саме і нема. Трапляється неуважність, брутальність з бою виснажених, знервованих до останнього міліціонерів.

Чимала частина провини припадає тут і на нашу громадськість, яка часто забуває за життєві потреби міліціонера. Та ж комісія Стараникова наводила чимало випадків, коли міліціонерові доводилося при шуканні квартири по житловопасажирським будинкам переодягатися в цивільний одяг, інакше в них не розмовляли, багато адміністративно-військових секцій міськрад жодного разу не зазирали до міліційських гуртожитків і т. д. Правда — це тільки

окремі випадки, але вони показують, як деякі із наших громадян ставиться до міліціонера. З такими явищами слід боротися і боротися як найзаязятише.

Адже міліціонер працює на користь робітничої держави не гірш за якого небудь „спеця“. Праця його важка й відповідальна, а подекуди й небезпечна, — отже за неї він повинен мати відповідну відплату. Інакше важко буде боротися з хибами, що ще іноді трапляються в роботі міліції.

Може нам справді треба було б здійснити пропозицію тов. Стараникова про заведення трьохденної міліційської повинності для всіх громадян, щоб змінити революційний лад і щоб дати суспільству правильну уяву про те, як доводиться запроваджувати цей лад.

Це розспілює бочі багатьох та таку акцію, що міліціонер по-перше теж людина, людина, що працює за надто важких умов, людина, що робить велику громадсько-політичну справу.

Людина, що охороняє наш землі покій, читачу.

Я. Брік

Вихованець Р.-С. міліції Херсонської окр., кол. безпритульний — Архип

Більшіший міліціонер

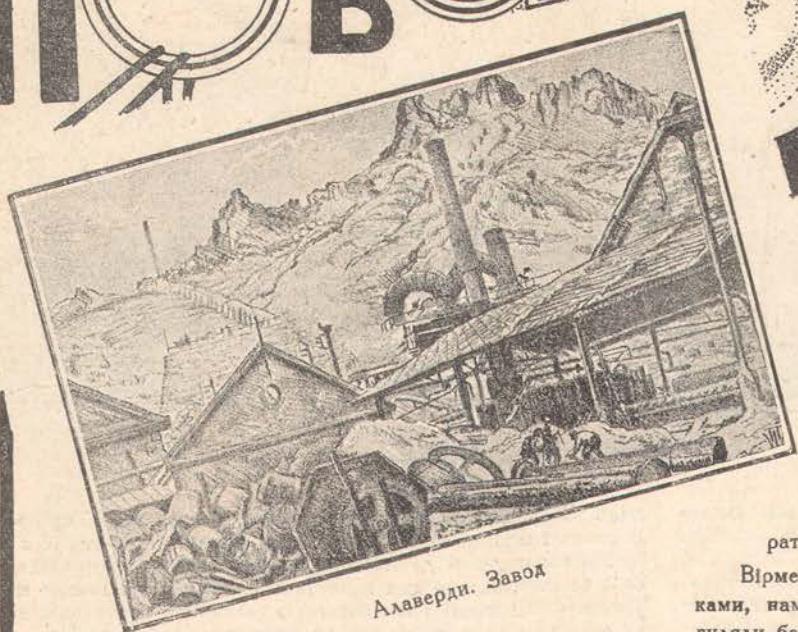

Комсомолка-міліціонер

Інша багато злочинів у Харкові й округі

Нові

Алаверди. Завод

Нарис М. Евенлева
Мал. худ. П. А. Шилінговського

... Коли мандруеш по Вірменії — в прудко біжному автобусі, або „на своїх”, — посамперет кидається в вічі надзвичайна строкатість природних, економічних та побутових умов цієї маленької країни. Низини й полонини — спека, задушливе повітря, болота, оижіві поля, малярія, москити. Трохи вище — на узгір'ях — виноградники, садки, хміль, волоскі горіхи. Три години їзди в автомобілі — і краєвид знову гостро міняється — замість Араватської низовини — високі шпилі гір, позбавлені всякої рослинності. Серед крутих скель нідбиває блакиття гірське озеро Севан, що протягом дев'яти місяців на рік неприступне для туристів. Гюнейський перехід, межигір'я — Деліжанське й Каракліське — густі соснові ліси — закавказький Тироль... Тут тяжкі перехоли і м'яже непроїжджі шляхи — щоб пройти від Еревані до Горису треба витратити три-чотири дні, а тут усього яких небудь двісті кілометрів.

По Зангезурі й Дарагезові — ні пройти, ні пройхати... Пустелі Аракагу та Алпачаю змінюються на багатоводу місцевість Лорі-Бомбак. А там знову — глухина, каміння, Зангезурська височина, що її місцеве населення співаведливо називало

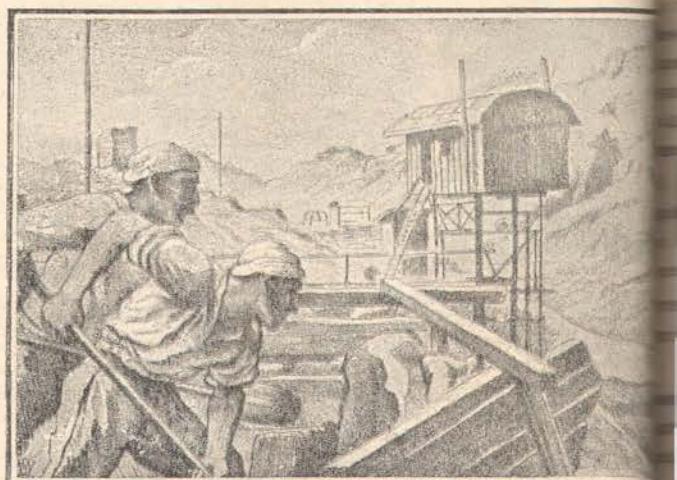
Ереван. Будова гідростанції

„Пекельною брамою”. Суворий, заливаний край...

... Важко назвати інший народ, чи історична доля склалася б так трагічно, як у вірмен. Важко знайти будь яку іншу частину на території безкрайого Радянського Союзу, що зазнала б такого глибокого економічного зруйнування під час імперіалістичної та громадянської війн і стільки стихійних злигоднів, як Вірменія...

Татарсько-вірменська різня. Переслідування з боку турків. Біженство Дашицькі банди. Землетрус у Ленінакані. Приморозки і сильні градобої в 1925-26 роках. Після війни в Вірменії — повне зруйнування засівна площа скороочується на сімдесят п'ять процентів, худобу зайняті або вирізано — лишилася ледве одна третина, система зрошення зруйнувалася, культури бавовника й винограду гостро скоротилися. Сталі бавовняні фабрики й кон'якові заводи, затихли мідні копальні Зангезура й Алаверди. Обезлюділа вся Араратська долина.

Вірменське селянство, тероризоване курдськими наскаками, намагалося втекти далі від кордонів. На шляхах гуляли банди. Хвили біженців із Туреччини заливали ро-

Алаверди. Рудні

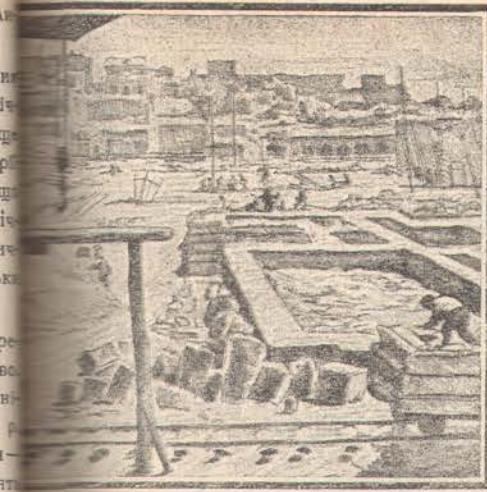
шматовану країну... В таких умовах почалася повільна відбудова країни, в крові і муках народилася нова радянська Вірменія — дев'ять повітів із загальним числом мешканців близько одного міліона і з центром в Еревані. Відновлюється скотарство. Хутким темпом іде розмноження дрібної худоби і кількість її перевищила вже передвоєнні цифри. Через великої худоби ще не досягла передвоєнного рівня, але вона хутко зростає.

Ступнево поширюється і засівна площа, що складає тепер 93,5% передвоєнної. Розвиваються меліоративні роботи.

В Еревані й Ленінакані почали робити електростанції. Використовується „біле вугілля” — енергію гірських річок, водоспадів. Починається реконструкція сільського господарства Вірменії на новій технічній базі.

Широ допомогли братерські республіки радянської Вірменії, — відбудовується Ленінакан, що його зруйнував землетрус.

В ділянці промисловості радянської Вірменії зараз і одночасно і відбудовний, і реконструктивний процес. Посади перед відновляється мідну промисловість, де доведено починати майже на порожньому місці: всі копальні

ан. Будівництво

водське майно розграбовано, роскрадано, а робітники порозбігалися по

французи-концесіонери привезли копани і мідні копальні Вірменії було Зангезурські мідні підприємства сту-

промисловості—винно-кон'якова—леха. Завод „Аарат“ майже не проводить роботу лише через катастрофічний в Вірменії. Зараз, в міру росту зростає і винно-кон'якове виробництво: вже на сімдесят процентів.

Індустрії Вірменії проведено повну химічно-очисні заводи ліквідовано передвоєнну.

шабарні. Виникають нові для Вір-текстильна, миловарна, олійна

змученої країни влито нову кров, Вірменії вкладено нові міліони. Лише за останні чотири роки відновлено промисловості та сільськогосподарську, електробудівництво, комунальне, шахове будівництво та на соді—затрачено 55 міл. крб. Сюди ще відбудову залізниць та відбудову

... Мало землі в Вірменії, і погано родить ця земля, багато тут посушливих районів. Але п'яд' по п'яді за допомогою меліорації відвідує Вірменія ріллю й пасовища у болот, але сітка нових каналів — Ечміадзинський, Ширакський, Евджиллярський — уже прорізує посушливі місця і наповнюють землю живлюючою водою: в Арагатській та Арпачайській низовинах умови сільського господарства, завдяки іригації, значно покращали протягом двох трьох років.

... Вірменія електрифікується. Крім Ереванської та Ленінаканської станцій будується могутня Дзорагезька станція могутністю в 22 тис. кіловат. Інтенсивно розвивається й житлове будівництво. Міцні кооперації, що нараховують в своїх лавах уже понад сто тисяч чоловік і мають двадцятимілійній обіг.

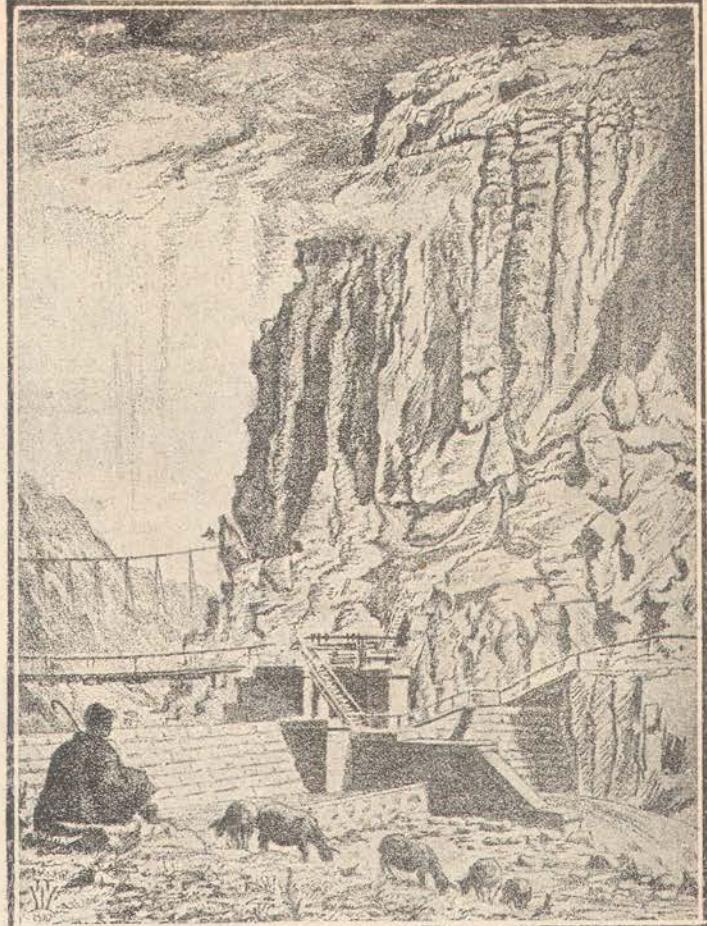
... Загоює свої рани Вірменія. З колонії царської Росії та хижакського чужоземного капіталу вона обертається на вільну, сильну радянську республіку.

Уявлення про радянську Вірменію асоціюється з ім'ям Фрітіофа Нансена — «величішої душі людства», — як казав Ромен Роллан. Зовсім недавно Нансен видав книгу, що й варто було б перекласти на всі мови світу. Книгу цю присвячено історичній долі Вірменського народу. „Обдуруений народ“ — така назва книги і ось про що ця книга розповідає: як верховний комісар ліги націй, у справах біженців, Нансен надзвичайно уважно познайомився з Вірменією та вірменськими колоніями в Греції. Разом з капітаном Квіслінгом та іншими кваліфікованими експертами, Нансен на протязі двох місяців мандрував по Вірменії. У наслідок цих подорожей стало очевидним, що на відміну від незнаного господарчого відновлення цієї країни потрібно не менш як 10 мільйонів фунтів стерлінгів.

Все це — лише на організаційні та меліоративні роботи.

В такому плані й склав Нансен доклада Лізі Нації. Але... там вже забули про 5 мільйонів фунтів стерлінгів, що належали вірменському народові. Гроши ці було депоновано, під час війни в берлінські банки.

Про це забули й відмовили Вірменії в допомозі.

Ширакський канал

Албаша

Авто-карнавал 1-го Всеукраїнського з'їзду Автодора. Делегати з'їзду зустрічають машини карнавала

ПРОЛЕТАРЮ, НА АВТО!

Форд, Шевралс, Бюїк, Каділляк, Додж, Стілбекер, Дженнераль Моторс Корпорейшн, компанії всілякі—це фірми, трести, марки, концерни американської автопромисловості. Коли американський янкі відзначає себе нацією на колесах, він по своїй класовій несвідомості має рацію. Все ж настане час, коли він величатиме себе: — класою на колесах.

* *

На 1-е січня 1929 року в усьому світі бло понад 30 млн. автомобілів, з них на Америку припадав 24 млн. штук. Цифра—нічого сказати.

— Навіть волоцюги пересуваються там на автомобілях.

Ось так якийсь там Джон Бродяж, людина без певної професії та в бажанням нічого не робити, вижебравши чи прилбавши правою або неправдою яки-ось там 10 доларів — купити за 7 доларів старого „форда“, за решту горючого і гайда в дорогу... на власному автомобілі просити милостині в багатіших за нього джентельменів.

Це американський кур'оз, на жаль сумний для нас, бо: — кожна п'ята людина в Америці має власний автомобіль, в нас же один автомобіль на 7 тис. населення.

Найбільший автомобільний американський туз—Форд виробляє досі на 7 тис. штук автомобілів, а до 1-го квітня цього року гадає збільшити своє виробництво до 10 тис. штук машин. Себе працюючи круглу добу його заводи що хвили випускають по 7 нових „фордиків“. А 30 років тому автомобілі в Америці можна порахувати на пальці, хоча може довелось роззутися...

Такий прогрес зробила Америка в автобудівстві за кілька десетків років, почав розвиватися з мобілізмом і в Західній Європі.

* *

Наш Союз стоїть одному із останніх щодо числа автомобілів. І не дивно—причини цього всім відомі. Царські урядові аж нікогод не було індустрії в країні, до культури піднесення робітничої класи й селянства.

А далі революція, комісарська руїна, громадська війна...

Міський авто-мото-перебіг, організований Окрайтодором

до автомобілізації було тоді пролетаріїв. За махнівською зою на бездоріжжях обілем не вженешся винулося лихоліття сікі й селяни стали сікати та плуги, ставши мирною працею на соціалістичного будівства.

Це гасло могутнє: — Не тільки наздо- але й перегнати ток промисловості соціалістичних країн. — Велетні, «Вол-хі», Дніпрелстан цьому запорукою.

Із головніших діяльності соціалістичного будівництва є автомобілізація країни. Не отже цій спільноті часами над етапом величезного зна-

Справа ця нова, шляхи і старі, зношенні, соціалізм населення —

звінні вороги великої ідеї автомобілізації. Проте, починаючи з середини 1928 року сколихнулася громадська думка автомобілізації країни. Основа, що наш Союз, при широкій підтримці всіх трудящих, зможе швидко зробити та взяти темп розвитку автомобілізації західноєвропейських країн. Організації товариства друзів автомобілізації та добрих шляхів нині вже факт. За короткий час існування цієї організації (не більше півроку) на

фото «Ратаг»

Авто-карнавал. Раднаркомівська вулиця

Україні — Укравтодор втяг до своїх лав уже понад 100 тис. членів — робітників та селян, що свою ініціативу допомагатимуть урядові в здійсненні автомобілізації країни.

Перший всеукраїнський з'їзд друзів автомобілізма добрих шляхів, що відбувався в столиці України від 1-го до 4-го лютого, з усією категоричною підкреслившим потребу розпочати нову еру культурного розвитку країни, повести найрішучішу боротьбу з культурною відсталістю та технічною неписьменністю населення.

З'їзд кинув гасло:
— Через автомобілізацію до соціалізму.

Шляхи автомобілізації не легкі. Потрібні колосальні матеріальні ресурси, підрібна як найбільша ініціатива всіх трудящих.

Розвиваючи автомобілізацію, не слід забувати і про розвиток шляхового будівництва. Уряд асигнує на цю справу величезні кошти, селянство бере участь у будівництві через самооподаткування та трудгужповинність. Великі шляхові магістралі обсаджуються деревиною.

На Україні треба негайно почати будувати автотракторний завод з великою випускною спроможністю, — сказали делегати з'їзду Авто-ора.

Хоча і проектується організувати в Союзі великий автомобільний завод з виробництвом десятків тисяч машин на рік

за участю чужоземного капіталу, проте це нас не повинно задовільнити.

— Ми побудуємо наші радянські виробництва автомобілів.

З'їзд друзів автомобілізма добрих шляхів заклав підвальні для дальнього розвитку темпу індустріалізації країни через автомобілізм, зрушив ґрунт для засіву нового соціалістичного зерна.

Недалекий той час, коло мелітопольська розвалисти гарба та херсонські ковані ходи стануть музейними речами.

Мірко Надністrijian

фото «Ратаг»

Плакати Автодору

Цигане

Нарис Вл. Зоріна

Цигане, це напівкочове плем'я, не досить ясного походження, що розповсюдилося по всій Європі, в більшій частині Азії, Північній Африці і перекинулося навіть до Америки. Племя це у ріжних народів мало і має цілком ріжні назви. Самі себе цигане звуть „ром“, себ-то людина. Ім'я циган поширене більше в Середній і Східній Європі, тоді як у Західній—звуть їх найчастіше „егіптяни“ („egiptianati“), у Франції „богемою“ („bohemians“), в Іспанії „гітанами“ („gitanos“), в Угорщині „фараоновим племенем“, у Греції—„антисинканами“.

Порівнянне вивчення санскриту *) та індуських і циганських діалектів привело тепер до загального переконання, що цигане—вихідці з Індії. Літописи свідчать, що в ріжній частині Азії й Європи цигане прийшли в ріжний час (між IX і XV століттями) і ріжними шляхами. В Росії про них згадується вперше лише біля 1500 року.

Про число циган, як взагалі, так і в окремих країнах, про рухливість їхнього побуту і опір всякій реєстрації, існують найсуперечливіші дані: деякі називають число 1, інші—до 5 міл. Найбільше цигане у Румунії (до 250 тис.), і в Угорщині (може така сама кількість). На Балканському Півострові їх 140 тис., в Росії—60 тис., Іспанії—до 30 тис., у Франції і Німеччині—близько 4 тис., в Азії—понад 100 тис.

Мова циган являє в ріжних країнах істотні відмінні, але має явні сліди одного кореня. Так, лише в одній Європі нараховується 14 діалектів циганської мови під впливом тих пануючих народів, що серед них живуть цигане. З антропологічного погляду близькість циган до індуських племен так само більш-менш кидається в очі.

Цигане мають великі музичні здібності, грають на ріжних інструментах, танцюють, співають і складають оригінальні мотиви та пісні.

До релігії ставляться індиферентно, приймаючи залишки релігію, що панував в країні: вони католики, православні, магометане, але скрізь з великою долівкою своїх окремих обрядів та звичаїв, одержаних ними у спадщину від предків. Чоловік, одружившись, переходить у рід дружини, а не навпаки. У багатьох зберігає родовий лад. І велику роль відіграє старшина, або голова роду чи циганського табору.

В наслідок невідповідності їхнього побуту з побутом решти населення Європи, поширення серед циган значних вад, злодійства, ошуку, і оригінального їхнього морального складу, цигане мають скрізь зазнавали значних, іноді суверінних утискув та переслідувань.

Зокрема в Росії за царату цигане в величезній кількості кочували здебільшого по Басарбії. Право обробляти землю і взагалі право на осіле життя було віднято в них. Гнаві з місця на місце, вічно кочуючи без засобів до існування, цигане мимохіть жили з того, що взагалі доступніше людині, по-забвенні всіх прав, почасти зі злодійства, почасти в дрібного ременства, почасти—з ворожиння та інших засобів експлоатації темноти.

*) Найстаріша мова народів Індостану, що нею писано святі і вчені книги індусів. Перестала бути живою мовою за кілька віків до Р. Х.

Добре старі царські часи так усіх настремчили, що циганяли, як прокажених, не тільки влада, а й населення. Важило якому небудь таборові циган зупинитися поблизу віленого пункту, як усіх собак спускали з ланцюга.

В Бесарабії після організації радянської влади багато циган почали було обробляти землю. Поблизу міст Рені, Ізмаїл, Кілії, коло ріки Дунаю—групувалися табори. Цигане брали активну участь і в російських союзників. Вони армія здорового, некультурного народу, здобула людських та Два-три роки—цигани покинувши кочовий бут, а також крадіжки шахрайства, що завтришніми населяни обернулися в осі людей, чесних трудячих Румунія в один розбила все і кинула сарабських циган у лишині умови, що приводять до крадіжок шахрайства. Але багато циган не примирилися і втекли до країн Рад, щоб продовжувати чесне життя.

На Україні, особливо в округах: в Запорізькій, Миколаївській, Одеській і Криму—циган багато. В Токмакі, наприклад, цигане живуть осіло і обробляють землю. В м. Харкові цигане теж є. В кільківської вулиці кількох років був розташований табір до 300

В минулому році серед цих циган я зустрів одного земляка цигана—молодаванина Женеско. Багато років тому ще водив табір у Басарбії. Пам'ятаю, як Женеско довго й поговорив мені про те, що треба дати циганам землю, що треба збирати їх докупи і що цигане можуть чесно працювати і користуватися землями та роботами трудацьких. Женеско говорив, що він волить землю, і книгу свою. Сміючись він сказав, що цигане ділі більш радянізовані, ніж ті, що мають свій будинки, бо гане женяться і хрестять, а іноді і вмирають без попа. Женеско відповів, що він втік у таборі колективно, на рівних засадах. В бесіді зі земляком та його гвардишами я зауважив, що земляки провів цілий день

Через кілька днів я знову відвідав своїх земляків і привіз собою газету, що в ній було надруковано мій допис: „Цигане Україні“. Читати газету ми зібралися біля будинку Женеско. Галасливий табір наче завмер. Цигане посидали

Раптом позад мене задзвівіло намисто. Я оглянувся. Женеска підійшла молода, чарівна циганка, перегнула гадюків, спростила стрункий стан, сперлася об дрючок ліктем і втопила діаманти в далекий обрій.

— Дочка—вся в матір,—махнув головою в її бік Женеско.

— Вчити б її,—сказав я.

— Вже навчилася, ворожить краще за всіх наших жінок, всміхнувся він. Донька почула ці слова.

— Карошій, клади рука твої—погадає,—нагнулася вона мене. Але коли я почав говорити до неї її мовою про те, що я був би дуже радий, коли б моя землячка вчилася і, ставши освіченою людиною, принесла б велику користь циганам, сердито глянула на мене і її обличчя злегенька почеврошилося. Погляд упав на землю, красиве чоло її, край якого ховалося під червоною пов'язкою, прорізала маленька зморшка. Цигане

голоса щось відповісти мені і не могла. Нарешті вона під своє обличчя і глянула на мене.

— А ти все навчився? — В голосі її в очах було стільки сили й дитячої наївності, що я не витримав і засміявся, дивлячись на нас, теж сміяся.

— Тихше! — якось велично підняв руку Женеско. Табір за я почав читати, а потім перевів циганам дописа на мову мову. Табір двічі просив мене знову прочитати їм про те, що треба втягти циган у чеснє трудове життя, що відвести який небудь загальний фонд землі, хоча б і дерев'яний колонізаційний і утворити пільгові умови проїзду до Згромаджуючи циган в одній місцевості ми зможемо взяти облік, провести серед них культосвітню роботу і таким зробити із цигана, що за ним буда встановилася в поезії непевна слава, чесного труда селянина.

* * *

Шість років. Зараз зима. Вже кілька днів у повітрі коливається сніг. Сьогодні неділя, день відпочинку — і я вирішив зробити маленьку прогулянку по Москолівці.

Москолівка скінчилася. Йдучи повільніше, я повернув додому. Ех, стихав, і вже менше літало сніжник метеликів.

— Мей, фрате, мей-ей! —

Літав не мене, — вирішив я. Не хотілось зараз бачити нічого, що зник у неділю бути сам.

— Товаришу Во-ло-дя! Володимир! — ясно долістав до мене дзвінкий голос. Я глянув назад. Наближалися двоє, які були Женеско і його доня.

— Шо це ви, не впізнали нас? — підійшли вони. Цій зустріч був дуже радий і запросив їх до себе.

— Е ні, — не випускаючи мої руки Женеско, ви біля нашої присілок просимо до нас спочатку.

— Як біля вашої хати? — задивувався я.

— Маємо цілий будинок на Москолівці, — пояснила його коротко розповідала, що майже половина їх табору відійшла, а решта лишилася в Харкові і тепер місце виїзду пішли до їхнього будинку. Це гуртожитло, помешкання.

Чоловіки кували казани, підкови то-що. Жінки варювали.

— Ей, брат, ей!

рили у козацьких їжі. В кутку здоровової кімнати стоять два чистеньких ліжка — Женеска і його доньки. Над одним ліжком висить червоний кошик „Цигане на Україні“ — вдарили мені в вічі чорні газетні літери.

— Шо це в вас? — запитав я.

— А пам'ятаєш вечір у таборі? — засміялася молода циганка. І витягла з кошика газету „Комуніст“ за 1927 рік. Вона почевроніла і наче вправду сказала:

— Ти забув, і я взяла.

— А читати навчилася? — запитав я. Дівчина нічого не відповідала і знову, як у минулому році, кинула на землю свій погляд. Але замість зморшки нікчолі, тепер на обличчі її грава усмішка.

— Ось, гляньте, — втрутівся Женеско, показуючи мені руську азбуку і маленький у синій обкладинці зшиток. Я розгорнув зшиток.

„Аностру Ленін“*) — Адя, — було написано в ньому на першій сторінці нерівними літерами. Я глянув на Адю і зустрів діяманти. Одна мить і я переконався, що передо мною вже не циганка-ворожка, а свідома сучасна дівчина. Я мимоволі радісно стиснув її руку.

З усіх боків нас оточили цигане і через кілька хвилин ми вже розмовляли знову, як тоді в таборі, про наших ворогів-капіталістів то-що. Пізно скінчилася розмова і коли ми прощаємося, то на цей раз вже я сам обіцяю в своїм землякам написати про зміну в їхньому житті цілук книжку.

*) Наш Ленін.

Білоруський театр

РАДЯНСЬКА Білорусь мав 4 державні театри: білоруський 1-й державний театр, білоруський 2-й, білоруський пересувний і державний єврейський театр, відомий уже Україні з його гастролів у 1928 році.

Чотири білоруські театри—це одно із завойовань Жовтневої революції. До того часу навіть слабі спроби любителів організувати театр були неможливі в умовах царства, що дивився на Білорусь, як на „исконні русский край“.

Перший організувався білоруський перший державний театр. Він виріс із заснованого в 1918 році „Т-ва білоруської драми й комедії“.

Той театр по суті реалістичний, посунув вперед справу розвитку білоруської театральної культури, став масовим театром, улюбленцем робітників БСРР. Вистачить вказати, що його вистава „Кастусь Каліноускі“ пройшла щось із 120 раз.

Успіхи театру в значчай мірі треба визнати за заслугу його режисера й драматурга А. Міровича, що зумів сформувати досить мідний колектив із акторів—професіоналів старого театру та любителів.

Майже рівночасно, спочатку в формі лісбітельського гуртка, виник білоруський пересувний театр з керовником І. Голубком на чолі.

Нема мабуть у Білорусі такого закутка, куди не заглянув би театр „Дзядзькі Голубка“. Не дурно на десяті роковини БСРР Раднарком надав Голубкові звання народного артиста Республіки.

Але вкупі з ростом культурних потреб трудящих виникала й потреба створити новий театр, що пройшов би певну школу. Той театр мав створювати такі культурні цінності, що поставили б біло-гуський театр на одному рівні з кращими театралами союзних республік.

З такою ціллю Наркомос Білоруси восени 1920 року заснував у Москві при московському другому художньому театрі білоруську студію.

Щороку набирали до цієї студії найталановитіших художників і селян.

Тут під проводом найкращих сил московського другого художнього театру на протязі п'ятьох років проходили

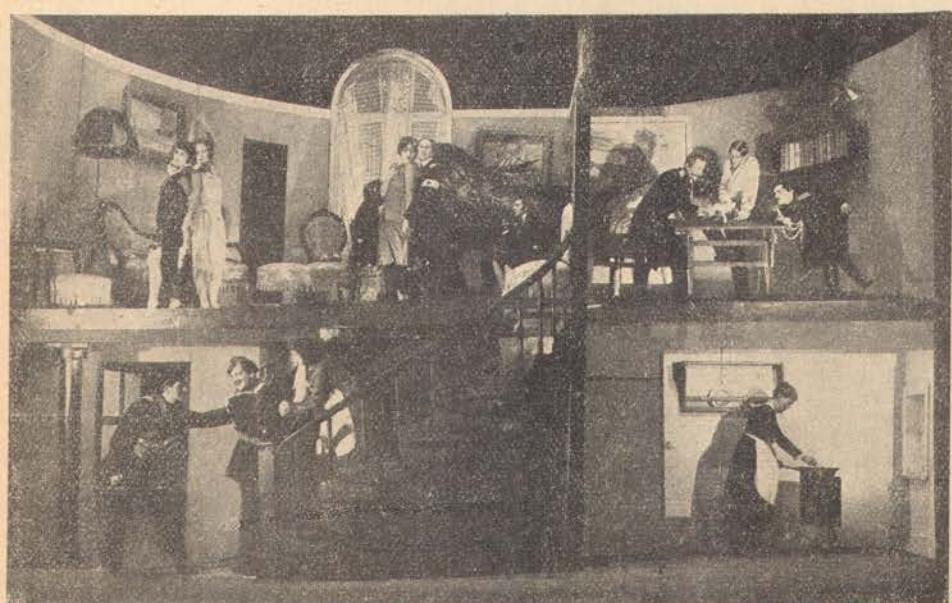

„Каля тэрасы“ М. Грамікі. Оформлення худ. А. Бразера. Постановка С. Марголіна

актори білоруського другого державного театру. Пройшли відому школу Станіславського, так звану школу техніки різних переживань, театр ще тоді був студією, показав свої величезні можливості. Вистави „Цар сім ляян“, „Сон літньої ночі“, товлені ще в студії і ставлені досі, мали і мають величезний вплив на сучасний театр.

Едність художньої школи, якість акторського колективу, останні часи і тверда ідеологічна новака роблять цей театр, не зважаючи на його молодість, одним з найкращих театрів БСРР. Широкий діапазон роботи (від народної п'єси „Цар сім ляян“ до побутової сільської п'єси „Прадвесельні“) дає великі можливості діяльності шукання художніх форм.

Це свою чергою визначило завдання театру. Використовуючи традиції старої театральної культури, театр повинен заразом створити нові форми білоруського театрального стечества. Це завдання ускладнюється тим, що білоруський театр не має традицій старої театральної культури. Тому доводиться йому раз-у-раз експериментувати, шукати нових форм, досліджувати народну творчість, світловати її в нових театральних

„Равлом“. Постановка С. Розанова, оформлення худ. Ю. Гольц і Шевалдимова-Єфремова

Театр проходить та зовинен пройти по суті самий шлях шу, що його пройшов мінський „Березіль“. Вистави „Цар Максіміян“, „Сон літньої ночі“, „У мінули час“, „На прадвесні“ свідчать, що ці частини завдання, з великими трудами, іноді може й відомостями, театр розвивати. Не менше важливим є синтеза видовжніх національно-форм театрального життя з певним супутником змістом, а тих форм із сутіюю. Труднощі розвитку цього завдання блюють їх те, що руська драматургія, висувається вперед захвалью створення цінного з пролетарським, проте, молодим, поточним, викликаним концепцією потреб театру.

Вистави двох кращих руських драматичних творів „Розлом“ Сєнєва і „Рельси гудять“ В. Кіршона. Їхнію виставою тає певний ідеологічний напрямок, не знишивши заразом простого наслідування, а зберігши своє художнє обличчя. Пристуючись увесь час кращими художніми силами (режисери Смішляєв, Афонін, художники Нікітін, Айзенберг, композитори Гречанінов, Шеншин, Половін, Оранський та інші), театр ставить собі за завдання вихованні кадрів, тісно звязані з побутом, культурою та Білорусі. Ще в студії вилучено режисерську групу,

„На прадвесні“ М. Іллінського. Постановка С. Розанова, оформлення худ. Н. Айзенберга

що проходила додаткове навчання. Ця група повноютою виправдала себе на практичній роботі в театрі (Санніков, Міцкевич, Сергейчик). Рівночасно притягуються й білоруських художників (оформлення „Каля траси“ Бразер).

Цього року театр у третьому сезоні працює в Гомелі, де здобув собі вже велику популярність серед трудачів. В його репертуарі крім прадъ, зроблених ще в студії („Цар Максіміян“, „Сон літньої ночі“, „У мінули час“), йдуть: „Каля траси“ М. Граміки, „На прадвесні“ М. Іллінського (оригінальні п'єси), так само й перекладні „Розлом“, „Коли піють півні“ та „Рельси гудуть“.

Щоб змінити звязок з українськими театрами, гадають ще цього року поставити одну з найкращих українських п'єс.

Для цього налагоджено звязок з українськими Кулішем, Дніпроєцьким та іншими.

Крім цього Наркомосвіта Білорусі провадить переговори з Наркомосвітою України в звязку з запрошенням до Мінського театра „Березіль“, і рівночасним виїздом білоруського 2-го державного театру до Харкова й Києва.

Треба гадати, що такий обмін істінніший звязок між театралами УСРР і БСРР матимуть не абияке значення в справі розвитку театральної культури тих братніх республік.

ЕН.

10 РОКІВ МІЛІЦІЇ ТА РОЗШУКУ

Командний склад міліції приймає парад

Який близький до нашої сучасності цей вчений, критик і поет, що народився двісті років тому! Лессінг був сином духовної оссебі, йому призначувано богословську кар'єру, але він відішов від неї. Він вів неспокійне мандрівне життя, поки йому не пощастило дістати посаду бібліотекаря у одного німецького герцога. Тут в останні десятиліття свого життя Лессінг до дна випив чашу злісних прімх маленькою тира.

Як письменник, Лессінг працював у найріжноманітніших галузях — писав памфлети, критичні статті і п'еси. Але в усьому в нього були завдання політичні та антирелігійні.

Сам Лессінг не вважав себе за великого художника, але він знат, що за допомогою мистецтва і особливо театру — можна сильно впливати на суспільні погляди й переконання.

Німеччина в той час жила французькими п'есами, але третя верста — буржуазія, що зростала, хотіла свого театру, повставала проти диктатури мистецтва французьких королів. Лессінг вважав Корнеля і Расіна за суперніх письменників. Він вважав за непотрібну всю чепурність їхніх п'ес, усю штучність їхніх королів, богів і героїв, він хотів дати не дворянських героїв, хотів перенести дію в палаців у будинки нової буржуазії, дати національну п'есу. В комедії „Мінна фон-Барнгельм“ Лессінг розказав про відставного офіцера, що не хоче одружитися з багатою дівчиною, щоб не продати себе. Це дуже вузька тема, але Лессінг розробив її чудово. Щікаво, що виведено там прекрасні народні типи джери й володюги в реалістичному освітленні. Ця п'еса і нині неходить з німецькою сценою. В „Емілії Галотті“ виведено роспусненого князя, що переслідує молоду дівчину. Вона бореться з обесником, але рівно-

часно кортить її захисти двірських роскоші. Її батько вбиває князя. В тій п'есі Лессінг висловив свою зневадисть до дворян і влади.

Драма „Натаан Мудрий“ мало сценічна, але вона сповнена такої широкої

тіяності. Лессінг говорив про нього: „Знаєш, де тут християнство, а де розум? Духівництво вважало Лессінга за небечнішого, ніж половинчастих освітників, і провадило з ним боротьбу не за жарт.

В „Натаані Мудром“ як головну позитивну особу виведено єрея. У всій світовій літературі до Лесінга такого прикладу не було. Були дві п'еси, єреї відогравали центральну роль: перша — „Мальпійський жід“ Марло, єрея зображені якимсь дивоглядом друга — „Венеційський купець“, але Шекспір — особа двоїста, скорош навіть антипатична, а тут Натаан Мудрий виступає як учител і для мусульман, і для християн. Натаан навчає того, що релігійне розходження не повинні віштовхувати людей одного від одного. П'еса закінчується одруженням молодої пари різних національностей і релігій. Не диво, що ця драма ненавидять усі антисеміти й дуже ремно шукають єреїв серед Лесінгових предків.

Своєю п'есою Лесінг хотів заперечити ту готову істину, що її подають різні релігії, хотів показати, що коли християнин загрожує мечем „Во ім'я господи“, то він дуже далекий від праведника. Лесінг боровся проти нетерпимості, неминучого елемента кожної релігії, тієї нетерпимості, що в ній служителі церкви роблять культ. Коли перші висновок з „Натаана Мудрого“ такий, що релігія — приватна справа, то дальній розвиток цього положення веде до другого висновку: треба боротися з усякою релігією, бо вона править за знаряддя душоціального гноблення. Нині, коли минуло з того часу два століття, це стало аксіомою, але за часів Лесінга це було лише сміла теорія, що її він зумів близьку довести.

І. А.

лумки, що заражовано її найбільших творів світової літератури. Це останній актор антирелігійної боротьби Лесінга. Все своє життя він борався „проти половинчастих освітників, що переплітали філософію з теологією“. Замість лютеранства вони проповідували розумне хрис-

БОРОТЬБА ЗА ВРОЖАЙ

Некультурні методи господарювання приводять до того, що чорнозем український, своюю якістю ледве чи не найкращий в Європі, дає дуже низькі врожаї. Низькі українські, оброблені ще прадідівськими засобами, дуже залишать від метеорологічних умов і найменша посуха може спричинитися до недоїду. А це в свою чергу дуже шкідливо відбивається на всьому нашому народному господарстві. Отже не диво, що минула сесія ВУЦВК'я пройшла під гаслом індустриалізації сільського господарства і заведення нових, наукових методів у хлібі, обстрові. Трактор, штучне угноєння, меліорація, інтенсивні культури, науково обґрунтovanі сівозміни — ось арсенал зброї, що висувається на боротьбу з недородами та й взагалі з низькою родючістю наших ланів.

Намічену сесію лінію продовжує Радянський уряд. До праці притягнуті найвідзначенні наукові сили й установи та організації, так чи інакше звязані з сільським господарством. Робота йде спішно, бо перші негайні заходи слід перевести в життя ще до початку весняної засівної кампанії, щоб надалі продовжувати прадю вже в плановому порядкові.

На фотографії праворуч — засідання комісії в справі піднесення врожайності. В центрі сидять т. т. Буденко, проф. Егоров, проф. Тумаровський, окр. агроном Алов і зав. зем. відділу Підговський

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ВЕЛИКУ ШОДЕННУ ГАЗЕТУ „ВІСТІ ВУЦВІ“ ТА ЩОТИЖНЕВИЙ БАГАТО-ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ „ВСЕСВІТ“

Газета „ВІСТІ“ дає **БЕЗПЛАТНО ДОДАТКИ:**

1. „Сільське Господарство“	3. „Література й Мистецтво“
2. „Радянське Будівництво“	4. „Медицина й Гігієна“

Кожного того через кілька днів почнуть
підводити ще два додатки, а саме: 1. „ОСВІТА“ 2. „НАУКА Й ТЕХНІКА“
Кожен статтів політичного та економічного характеру в газеті „Вісті“ подається широкий
матеріал про життя СРСР, закордону і зокрема УСРР.

Газета „Вісті“ що-дня дає 2 сторінки „КООПЕРАТИВНЕ ЖИТТЯ“

В цьому році додатком до
газ. „Вісті“ і журн. „Всесвіт“
за доплату 3 крб. В-во дає **12 КНИЖОК**

Кожна книжка буде мати не менше 200 сторінок романів і повістей з української, руської й західно-европейської сучасної літератури—творів найвидатніших сучасних письменників.

РОМАНИ Й ПОВІСТІ виходять щомісяця по одній книжці й кожна книжка буде
мати закінчений твір.

Вартість книжки в окремій продажі 50 коп. Для передплатників газети „ВІСТІ“ або журналу „ВСЕСВІТ“ **25 коп.**

В ЖУРНАЛІ „ВСЕСВІТ“

в цьому році буде вміщено 60 повістей та оповідань найкращих українських, руських і західно-европейських письменників, 200 нарисів, на наукові, етнографічні, історичні і літературні теми, гуморески, 3000 фото з життя України, Союзу і закордону.

ПЕРЕДПЛАТА ПРИЙМАЄТЬСЯ:

В окремій конторі, окружних
видавництва Газети „Вісті“,
філях, кіосках Контр-
друку.

КОНТОРА Видавництва
„Вісті“ міститься в м. Харкові,
вул. Абакумова, 11 Телефон 13-20.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

	12 міс.	6 міс.	3 міс.	1 міс.
Газета „ВІСТІ“ (офіційна . . . звичайна . . .	18 крб. 12 "	9 крб. 6 "	4—50 3 крб.	1—50 1 крб.
„ВІСТІ“ з додатком журнала „ВСЕСВІТ“	18 крб.	9 крб.	4—50	1—50
„ВІСТІ“ з додатком „РОМАНИ Й ПОВІСТІ“	15 крб.	7—50	3—75	1—25
Журнал „ВСЕСВІТ“	7—20	3—60	1—80	60 коп.
„ВСЕСВІТ“ з додатком „РОМАНИ Й ПОВІСТІ“	10—20	5—10	2—55	85 коп.

Цена 15 коп.

ИСКУССТВЕННЫЕ
ПАЛЬМЫ
... от 3-х РУБЛЕЙ ...:

ВЫСЫЛАЮТСЯ
НАЛОЖЕННЫМ
ПЛАТЕЖОМ
Конторск. ул. (Красно-
октябрьская), № 5,
Рыбальченко

ВЫШЕЛ СПРАВОЧНИК (2-е издание)
ЗАОЧНЫХ КУРСОВ **КРОЙКИ И ШИТЬЯ**

|| Цена 20 коп. марками ||
Москва, Тверская, 13. |||
Первое издание распродано 10.000 экземпляров

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ИНСТИТУТ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ ЭНДОКРИНОЛОГИИ
НАРКОМЗДРАВА

Институт доводит до сведения врачей, лечебных заведений, аптечкоуправлений, что им приступлено к массовому производству :

ИНСУЛИНА

Инсулин одобрен Инсулиновым Ком. Уч.-Мед. Совета НКЗ РСФСР
Стандартизован в междунар. единицах: 1 кб. см. сод. 20 межд. един.
Инсулин выпущен в упаковке 5 кб. см.— цена 1р. 45 коп. флакон
Аптечкоуправлениям при оптовом заказе на Инсулин скидка 20%

Ин-т также приготавляет все органотерапевтические препараты:

АДРЕНАЛИН,
АНТИТИРЕОКРИН,
ПИТУИКРИН,
ТИРЕОКРИН и проч.

БОЛЬШИНСТВО ПРЕПАРАТОВ СТАНДАРТИЗОВАНО.

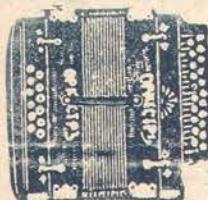
Препараты готовятся под наблюдением специалистов и имеют благоприятные отзывы клиник.

Со скидкой препараты отпускаются Аптечкоуправлениям, врачам и лечебным учреждениям.

С требованиями просим обращаться:

Москва, Б.Николо-Воробьевский пер., № 10, Государственный Институт Экспериментальной Эндокринологии НКЗ, тел. 4-03-54.

Проспекты - прейскуранты высылаются бесплатно по первому требованию.

АКЦИОНЕРНОЕ
ОБЩЕСТВО

,,ГАРМОНИЯ“

ГРОМАДНЫЙ ВЫБОР

ВЕНСКИЕ ГАРМОНИИ и БАЯНЫ

СТРУННЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ, БУБНЫ И БАРАБАНЫ,
а также полное оборудование великорусских оркестров
ВЫШЕЛ НОВЫЙ ПРЕЙС-КУРАНТ № 5, который высылается за две десяткопеченные почтовые марки, вложенные в конверт.
Главный склад и магазин № 1, Москва, Покровка, 38-у.